

gospodarske, obertnijske in národske.

Izhajajo vsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

V Ljubljani v saboto 29. augusta 1857.

Kaj ovéra povzdigo čbelarstva pri nas in kako tem ovéram v okom priti?

Veliko so že „Novice“ o povzdigi čbelarstva govorile, in nam tudi na znanje dajale, da si slavno ministerstvo prizadeva čbelarstvo s pomočjo ljudskih šol na višjo stopnjo spraviti. Zraven so pa „Novice“ tudi spoznale, da je to dosti težavna reč.

Ker pa po mojih mislih ni to ravno tako težavno, kakor se sploh misli, naj svoje mnenje tudi jaz na znanje dam. Pa preden kaj več od tega govorimo, moramo tudi kaj več premisliti, kakor pri vsakeri reči. Postavimo, če hoče kak rokodelc svoje rokodelstvo na višjo stopnjo spraviti, kaj mora vse storiti in prevdariti? Pred vsem, mislim, mora skrbeti, da več sodelavcov ali pomagačev dobi; ker pa več ljudi več pojé, mora tudi za dostojni živež skrbeti. Dalej mora premisliti, komu bo te izdelke prodajal, in po kolikšni ceni, in ali mu bo to kaj dobička donášalo ali ne. To mislim bo pri zdravih možganih vse dobro poprej prevdaril.

In ravno taka je tudi pri čbelarstvu. Kar tiče prvo, namreč pičo, se je že mnogo poboljšalo. Veliko cvetic se je zadnje leta zasijalo, in tudi navadnih se veliko več seje, kakor: sončnih rož, ogeršiče in drugih oljnatih semen; sadno drevje se vedno množi; na to smo dobili še rudečo (laško) deteljo, ktere pri nas pred 6 leti nobeden imel ni in ktera neizrečeno veliko piče čbelam deli.

Ker se je tedaj v kratkih letih toliko zboljšalo za povzdigo čbelarstva, smemo upati, da se bo v kratkem še veliko več storilo, in tako bojo čbele s pičo dostojno preskerbljene.

Drugo pa je: komu bom pa sterd (med) prodajal, in po kolikšni ceni? — To to, moji dragi, je pri nas narvečji spotikljej, narvečja ovira, da čbelarstvo vedno hira. Če pomislimo, kakošne uime je mogla ta nedolžna živalica skozi 8 let zaporedoma prestati, zdaj mraz, zdaj moča, zdaj sušo in burjo, med gré pa pri vsem tem vedno nazaj in kaj li še bo, če se stari časi nazaj povernejo, da čbelice spet obrodé? Narborniši kolomaz bo naržlahtnejši med v ceni prekosil. Še v dnar ga ne bo spraviti. Mi sami smo slišali pred nekimi leti medarja, ki je rekel čbelarju, čeravno se ni prepričal ali ima dober med ali ne: „ga nevzamem, ako bi mi ga tudi zastonj dal.“ In če se je to godilo v tistih časih, ko so bili štirje medarji, koliko ložej se bo zdaj kaj takega pripetilo, ko sta samo dva?

Kako morajo take okoljšine veselje do čbelic obuditi, kako moremo v takih okoljšinah od povzdige čbelarstva govoriti! Čemu blago, če pa kupca za blago ni? — Za celo krajnsko deželo sta samo dva medarja, pa ne le samo za krajnsko, temoč tudi za bližnje sosedne, in tako pride vendar, čeravno čbele ne obrodé, neizrečeno veliko medú skupaj. V 18. listu l. l. pravi gosp. dr. Hlubek, da voska in medú se v našem cesarstvu premalo pridela, in da gré več dnarja zato v ptuje dežele. Ali povejte nam, drage „Novice“, zakaj se pri nas ne oživi bolj ta kupčija? po kakošni ceni se v družih deželah med plačuje, kar pri nas cena vedno pada? ali uvožnja iz ptujih deželá v naše cesarstvo manj stroškov prizadene, kakor razpeljevanje po našem ce-

sarstvu? Naj bi slavno ministerstvo poskerbelo *), da bi bilo več kupca, in po več mestih, in naj bi ga ti vsi po eni, pravični ceni imeli, in kmalo bo čbelarstvo tako visoko stopnjo dospelo, na kakoršni se nikdar bilo ni. Nobena reč mi ni znana, ktera bi toliko prijatlov štela, kakor ravno čbelarstvo in tudi znanost. Kaj pomaga, če besede „s čbelami (medom) ni nič“, že za pregovor veljajo? Res je, da medar mora veliko mošjno imeti, als pomočjo posojilnic, od kterih se toliko govori, bi se dalo vse to doseči.

Zraven je pa še druga napaka, in ta me je narbolj silila k temu spisu, namreč: da medarji ne delajo razložka med dobrim in slabim medom, in če ga delajo, ga delajo pa tako majhnega, da ne zasluži, da bi ga v misel vzeli, in razložek je vendar velik.

Skušnja učí, da pride na cent medú 25, 30 do 35 funtov čbelic (če imajo dobro pašo, jih pride manj, če slabo, več); če zdaj rajtamo funt medú le po 6 krajcarjev, in če vzamemo malo mero čbelic, namreč 25 funtov, dobimo po tem takem med dobrim in slabim medom razložek od 2 goldinarjev in 30 krajc. Je pa med dražji, in če pride še več čbelic noter, je pa tudi razložek še večji.

H temu pa še to: V 73. listu lanskih „Novic“ pravi tudi g. J. Žavski: „Pametno in koristno bi bilo, da bi kupci 14 dní kasneje sterd kupovali in raji pol krajcarja funt dražej plačali.“ „Res je, pravi gospod, da bo panj 4 do 5 funtov ložji, — al pomislite, dragi moji, da vsaki cent tako čistega medú je 3, tudi 4 goldinarje več vreden, in vsak pameten medar bo tak čist med z veseljem vsak funt po 2 krajcarja dražje plačal.“ Al gospod pisatelj, kterege besede so sicer popolnoma resnične, nam je pozabil ime takega pametnega medarja na znanje dati; saj nam ni znan.

Naj bi se medarji spametovali in delali razložek med dobrim in slabim medom kakor gré, in ko bi trenul, bo šla vsa ta soderga rakom zvižgat; lepega in dobrega blaga bodo dovelj dobili, in še drugačna slava se bo krajnskemu medu prepevala.

In kdo bo per tem na dobičku? Čbelarji tako dobro kakor medarji. Kako čbelarji? Tudi mertve čbele so kaj koristna stvar, kar bom pozneje povedal. In medarji? Medarji bojo potem manj blaga dobili, bojo tudi manj ljudi potrebovali, pa tudi manj prostora; čistega blaga pa bojo ravno toliko napravili, pa tudi voska nič manj. Saj skušnja učí, da se tudi voska nič iz mertvih čbelic in zalege ne dobí.

Zdaj pa še od mertvih in požveplanih čbelic kaj. Sto in sto reči so nam „Novice“ že priporočevale za gnoj, zakaj pa mertve čbelice tako v nemar pušajo? Kaj so saje in druga enaka soderga, ktero so „Novice“ že toliko priporočale, proti čbelam, in kolikšen prostor more kmetiček s sajami pognojiti, ktere pri svoji hiši dobí, kolikšen pa s čbelami, če pomislimo, da jih nekteri čbelarji vsako leto po 100, 150, 200 in še po več panjev požveplajo? In kako pa zdaj delajo z njimi? — Eni jih okoli sadnega drevja napsipljejo, da se vsake sorte merčes zaredí, korenine spodjeda in tako sadnemu drevju več škoduje kakor koristi, in da si

*) Ministerstvo more o ti kupčiji ravno tako malo ukazovati, kakor o žitni ali kaki drugi kupčiji; kupčija je prosta stvar. Vred.

človek, ki okoli takega drevja gré, nos zatisniti mora, tak smrad je. — Drugi jim dajo jamo skopati, čbelice noter zmečejo in s perstjo pokrijejo, da smrad ne vstane. Ti so sicer nevedneži, pa vendar pošteni. Spet drugi so, in teh je menda narveč, ki vse čbelice v med pobašejo, misleči, da narveč jim bojo v medu zalegle, in res je tako. — Skušnja pa uči, da imajo mertve čbelice veliko gnojno moč v sebi. Sej jih po travnikih, po deteliščih ali po njivah z ozimino obsejanih, da le tako gosto prideje na zemljo kakor oves sejemo, k večjemu enmalo gostejše, in rastlo bo, da bo veselje. In kako velik prostor bi si veliki čbelarji s tem pognojiti mogli, ki jih toliko požveplajo, ako bi vse čbelice v gnoj obrnili. Naj bi „Novice“ čbelarjem to prav gorko na serce položile in jih prav po domače podučile, zraven pa tudi medarje opomnile, da bi med medom in smradljivimi zapljunki potrebni razloček delali, in tako bo, kar je dosihmal marsikteremu priložnost k golufii dalo, naši materi zemlji velik dobiček donášalo. J. K—č.

O cerkvenem petji in orgljanji po deželi.

Spisal Kamilo Mašek.
(Konec.)

Medigra (interludium) je samo tam na svojem mestu, kjer vsa množica ali soseska v cerkvi poje, in služi, da se prestavki (pavze) spolnijo, pevci oddahnejo in na sledečo pesem pripravijo. Medigra naj je kolikor mogoče tudi besedam prilična, in kakor berv iz ene v drugo melodijo naj bo. To se naredi, ako se kaka dva akorda spremenita ali z obema rokama gori in doli igra, ne pa, kakor sem že večkrat slišal, po vsem manualu ropotá.

Poigra (postludium) je zadnja igra ali igra na koncu svečanosti. Na zadnje se smé že kaj bolj umetnega igrati. Neumno se mi zdi, ker nekteri mislijo, da nazadnje se morajo sami marši ali poskočnice igrati, kakor da bi mogel kmete še le zbuditi, da začno štokljati in gredé iz cerkve eden družega suvati. Kar sem govoril o predigri, ima tudi tukaj veljavo.

Zvesti voditelji v teh rečeh so: Krenn Fr. „Anleitung zum Orgelspielen“. Wien bei Glöggel 45 kr., — Drechsler J. „Kleine Orgelschule“. Wien bei Haslinger 1 fl., — Zöllner „Kleine Orgelschule“. Wien bei Glöggel 1 fl. 30 kr., — Wälder G. „Kleine theoretisch-praktische Orgelschule“. Augsburg bei Böhm 3 fl. 36 kr., — Rieder A. „Anleit. zum Präludiren“. Wien bei Spina 1 fl. 15 kr., — Rieder Amb. „Anleit. zum Figuriren“, Wien bei Spina 1 fl. 30 kr.

Najvažniši del muzikalni službe božje je petje. Petje daje še le prav za prav vsi godbi in vsem melodijam značaj molitve, ono je, ktero povzdiguje svete čutila človeške v nebo. Ako pa petje hoče zadostiti tej nalogi, ne smé biti neprijeten krik in tudi ne posnemanje in ponavljanje nespodobnih ponočnaških viž, temuč petje cerkveno mora biti prosto in zložno in v resnici mora se čutiti, kar se prepeva, ker le tako je mogoče, da v serce sega, če iz pobožnega serca izvira.

Razdelujem jaz petje: v občinsko petje, v petje v šoli, in v figuralno petje.

Za cerkev je občinsko petje najpripravnije ter zaslужuje od organistov z največjo ljubeznijo gojeno biti. Namesto da bi razlagali, kako ustanoviti dobro občinsko petje, naj povem prigodbo iz svojega življenja, ktere se še zdaj s serčno radostjo spominjam. Popotovaje po Marskem pridši v tiste kraje, ktere prijatli naravnih lepot zovejo „raj marski“, počivam na neki senožeti, kjer je bil na sredi hribček in na njem klop. Popraševaje ljudi, kaj to pomeni, mi odgovoré, da je to pevska senožet, na kateri gosp. fajmošter vsako saboto svoje farmane učé pesmi, ki so se jih namenili nedeljo peti. Bila je ravno sabota, in zato sklenem počakati tega nenavadnega učila. V tem zaspim pod košato lipo zraven senožeti; ko se prebudim, je že vse gomelelo, mlado in staro, možko in žensko bilo je skupaj, čakaje faj-

moštra, veselo in spodobno se razgovarovaje. Ko so gospod prišli, so jih vsi s serčnim „dobri večer pane farař“. pozdravljali in kmalo se je čula pod vodstvom častitljivega starčka prosta, ganljiva marska pesem. Ni bilo dolgo, razlegali so se glasovi močnega zbora v bližnjem gojzdu in v stoternem jeku odmevala je bližnja gora pobožne glasove.

Prevzelo me je tako, da zastonj iščem besed, svoje čutila popisati; rečem le, da me v Beču nikdar niso najkrasneji in najumniši spevi tako ganili, kakor ta.

Naj zadostuje ta pripovedba mojim domorodcom, da bi tudi kaj tacega poskusili.

Petje v šoli je na več strani hvale vredno. Pervič je temelj dobrega občinskega petja in mladini je koristen in v nedolžno zabavo. Napačno je, kar nekteri terdijo, da škoduje mladim persim. Zdravniki vseh narodov zagotovljajo, da ni le neškodljivo otroke peti vaditi, temuč da je zdravo in koristno mladim pljučam, toda zmerno mora biti petje.

Kako pa se mora učiti, da se to doseže?

Akoravno je že mnogokrat ustmeno in pismeno to vprašanje zmatrano bilo, mu vendar še popolnoma nikdar niso repa zavili. Nekteri hočejo samo po sluhu, nekteri po znamenjih, ki so jih sami znašli in spet nekteri hočejo po obćih muzikalnih pravilih učiti. Učenje po sluhu ima marsikaj dobrega, mnogo več pa slabega. Kar zadeva dobroto je, da ni treba toliko priprav; — učenik dobrega glasu, gosli itd. zadostujejo. Ali kakšen je uspeh tacega učenja? Pri petji brez dvombe dober, ker se otroci, kar je novega, radi poprimejo. Ščasoma omaga naj iskrenši otrok in le po sili še kroži. Dva- ali triletnega truda pridlek je, da znajo otroci 10 ali 20, in če gré prav po sreči 30 pesem iz glave kakor kós. To učilo bilo je dozdej posestvo ptičarjev — pustimo jim veselje neprikratenega posestva! Komur je pa to učilo le všeč, naj si kupi: „Zwölf Lieder für Schule und Haus vom Schullehrer Jos. Niklitschek. Wien bei A. Dorfmeister.“

Drugi način, učiti otroke po znamenjih iznajdenih ali po tako zvanih „številkah“ (Ziffernoten), se mora že zato zavreči, ker ravno toliko časa potrebuje, kakor z navadnimi notami ali pa še več.

Morda je to učilo (Methode) marsikomu neznan, zato izgled:

3	8	f.	8	8	8	7	8	2	8	2	3	8.
					Hvala	bod'	Go-	spod		Bo-		gu!

Rousseau, Pestalozzi, Klett, Wachsmann in Goosmann so o tej metodi pisali in poslednji trije vaje in zbirke pesem izdelali, katerih več je bilo v Magdeburgu pri Heinrichshofen in v Altoni pri Lehmkuhlu tiskanih. Pri švabskih in švajcarskih kmetih so še te note v navadi.

Tretji način je, učiti peti teoretično in praktično, in po mojih mislih naj bolj priporočati, ker le tako je mogoče, se vprihodnje z dobrimi in zanesljivimi pevci preskerbeti. Paziti se le mora, da teorija ne nosi hlač, kakor je pri mnogih izverstnih mojstrih navada, katerih naloga je, v kratkem svoje učence kaj naučiti, jim pa razlagajo vse, kar razumeti še že izurjenim v muziki težo dela, in na to vižo se hočejo skazovati pred nevednimi, kakšni mojstri da so!! Da ni vse eno, ali ima učitelj pred sabo otroke ali bolj odraslene, ni treba razlagovati, da se otrokom linije uspodobijo s petémi persti itd.

Nektere razjasnila po tej metodi učiti, se nahajajo v spisu „Cäcilia“, ki bo od mene vredovan in ktere ga bo vsak mesec en zvezek na svitlo prišel (pervi zvezek je izšel 15. avgusta).

Tako zvano „šolo za petje“ v slovenskem jeziku in duhu izdati, bo še le mogoče, ko bo dovelj tvarine skupaj — dovelj pesem in viž resnično slovenskih. Zato prosim vse prav prijazno, kateri imajo kaj takih pesem in viž, naj mi jih blagovoljno pošiljajo, da doveršim delo, s katerim se že več ko pol tretje leto ubijam.